

# Světlem hudby

## Koncert 30.03.2025 • účinkující a skladatelé

### Kladenský symfonický orchestr



Kladenský symfonický orchestr, člen České asociace neprofesionálních komorních a symfonických těles, člen evropské a světové federace orchestrů, vstupuje v r. 2024 do své 122. koncertní sezóny. Vedení orchestru skvělými dirigenty (Hynek Kubát, žák Antonína Dvořáka, Vašatovci, Jan Snítíl, Vítězslav Podrazil, Jiří Mikula, Martin Klepetko, Adolf Melichar, Zbyněk Müller, Vlastimil Mareš, Karel Procházka, Jan Míchal) je společným znakem jeho historie i současnosti. V současné době jsou stálými dirigenty orchestru Karel Procházka, od r. 1989 člen orchestru a od r. 2007 jeden z jeho dirigentů, s jehož pěveckým sborem Chorus Carolinus orchestr často spolupracuje, v r. 2022 v červnu při provedení zejména Procházkovy Symfonie in C

Královské s podtitulem Ke 100. výročí založení monarchie, a v dubnu při provedení Dvořákova Stabat Mater v Kladně a v Praze; Vlastimil Mareš, který se s orchestrem setkal poprvé v r. 1996 a spolupracuje s ním od r. 1998; od podzimu 2021 Jan Míchal, který dirigování studoval na Hudební fakultě Akademie múzických umění v Praze. S orchestrem vystupovali jako sólisté vedle vlastních členů, k nimž patří zejména violoncellista Miroslav Domanja, i osobnosti velkého hudebního světa (František Ondříček, Jaroslav Kocián, Ema Destinová, Václav Snítíl, Jaroslav Svěcený, Ivan Ženatý, Jiří Panocha, Pavel Zejfart, Daniel Veis, Jiří Hubička, Miloš Bok, Václav Hudeček, Jiří Bárta, Kazuko Nagatomi ...), také mladí talentovaní umělci, k nimž patří zpěvák Josef Kovačič (bas) a klavíristka Marie Šumníková. Dramaturgie orchestru vychází z české tvorby, zastoupené především období klasicismu a novoromantismu. Nejhranější jsou díla Antonína Dvořáka, prováděny jsou i skladby Smetany, Mendelssohna, Brahmsa, Čajkovského, Griega, Musorgského, Skrjabinina, Prokofjeva, Suka a dalších skladatelů. Orchester stál u zrodu projektu Antonín Dvořák a náš kraj, účinkoval na zámku v Třešti (Mezinárodní vědecká konference), vystupoval na Národních festivalech v Písku a ve Slaném. Zahraniční kontakty navázal v r. 1988, kdy přijal pozvání na Orchesterální seminář v Bad Alexandersbadu, který vyvrcholil koncertem v Selbu, na kterém byla provedena rovněž Dvořákova Symfonie č. 8 G dur Anglická. V dalším roce přišlo pozvání z Mnichova na Mezinárodní festival neprofesionálních orchestrů. V r. 1990 začala spolupráce a výměnné koncerty s Wandsbeker Sinfonieorchester z německého Hamburku, která trvá doposud, když první setkání muzikantů z obou orchestrů proběhlo na Orchesterálním semináři v Bad Alexandersbadu v r. 1988. Orchester hrál ve Francii (1992) a kontakty navázal (2000–2002) s Wansworth Symphony Orchestra z Velké Británie. V Kladně r. 2002 provedl Kladenský symfonický orchestr při příležitosti svého stoletého jubilea pod taktovkou dirigentů, kteří s orchestrem spolupracovali, a za spoluúčasti muzikantů ze sprátelených zahraničních hudebních těles, cyklus symfonických básní Má vlast Bedřicha Smetany. V r. 2007 byl orchestr zastoupen při provedení Dvořákova oratoria Stabat Mater v mezinárodně obsazeném orchestru v rámci Národního festivalu neprofesionálních komorních a symfonických těles na koncertech v České republice a v Německu (Teplice, Freital, Ústí nad Labem, Drážďany), v r. 2008 byl zastoupen v obdobném mezinárodním projektu, tentokrát při provedení Symfonie č. 1 c moll Johannese Brahmsa a Slovanského tance č. 1 C dur Antonína Dvořáka (Ústí nad Labem, Teplice, Drážďany). V r. 2010 to byl mezinárodní projekt Dvořák 2010 a koncerty v Ústí nad Labem a v Drážďanech, na nichž zazněla Symfonie č. 9 e moll Z Nového světa Antonína Dvořáka a Symfonie D dur Lovecká Karla Stamice. V lednu 2011 přišlo pozvání do Hamburku; Kladenský symfonický orchestr byl zastoupen při provedení dvou koncertů s Wandsbeker Sinfonie orchester a Ensemble Felix Kopenhagen z Kodaně v Dánsku. V r. 2015 byla obnovena spolupráce s Jeanem Dubois, která započala před mnoha lety, francouzským skladatelem, zpěvákem, klavíristou a kytaristou, při provedení jeho skladeb za doprovodu Kladenského symfonického orchestru. V r. 2018 v rámci projektu Má vlast 1918–2018 opět zazněla Smetanova Má vlast v provedení Kladenského symfonického orchestru za spoluúčasti hostů ze sprátelených orchestrů z Německa a Velké Británie.

## Jan Míchal • \* 1997 • dirigent



Jan Míchal s Kladenským symfonickým orchestrem spolupracuje od září r. 2021. Dirigování studoval na Hudební fakultě Akademie múzických umění v Praze. Od dětství, které strávil na jižní Moravě, je obklopen hudbou mnoha směrů. Klasická hudba s liturgickou kantorskou praxí přispěla s přilnutím k hudbě folklórní k jeho širokému hudebnímu záběru. Fascinace gregoriánským chorálem ho vede v současné době k poznávání interpretace staré hudby. Vedle dirigování se věnuje hře na klavír, varhany, korepetici a zpěvu.

## Zdeněk Fibich

### • 21.12.1850 Všebořice – 15.10.1900 • Praha • skladatel

Fibich doplňuje vedle Smetany a Dvořáka trojici českých skladatelů 2. poloviny 19. století, kteří svým významem přesahují rámec české kultury. Studoval v Praze, Lipsku, Paříži a Mannheimu, od r. 1871 působil v Praze. Byl kapelníkem a sborníkem Prozatímního divadla a operním dramaturgem Národního divadla. Uměleckým východiskem jeho tvorby byl romantismus. V Nevěstě messinské pokročil od smetanovské koncepce opery směrem k hudebnímu dramatu wagnerovskému. V trilogii Hippodamie se stal průkopníkem moderního scénického melodramu. Napsal tři symfonie, symfonické básně (Othello, Záboj, Slavoj a Luděk, Toman a lesní panna, Bouře), selanku V podvečer, skladby klavírní (Nálady, dojmy a upomínky, Malířské studie), koncertní melodramy (Štědrý den, Vodník), kantáty (Jarní romance), opery (Bukovín, Blaník, Bouře, Hedy, Šárka, Pád Arkuna). Je pochován na Vyšehradském hřbitově v Praze, spolu se svojí druhou ženou Betty, v samostatné hrobce s pomníkem navrženým významným českých architektem Josefem Fantou.



**Noc na Karlštejně • Předehra** • Noc na Karlštejně je divadelní hra Jaroslava Vrchlického z r. 1884, která bývala pravidelně hrána na letní scéně pod širým nebem přímo na nádvoří hradu Karlštejna, kde často vystupovali herci z Národního divadla v Praze. Toto dramatické dílo vypráví příběh o Karlu IV., jehož zákaz vstupu žen na královské sídlo porušila vlastní manželka Alžběta Pomořanská. Námět na epizodu ze života Otce vlasti našel Vrchlický v Riegrově slovníku naučném, první české obecné encyklopedii. S Fibichem poutal Vrchlického víc než jen pracovní vztah; o tři roky mladší Fibich mu byl blízký umělecky i lidsky. Svým cítěním byli oba bytostnými pozdními romantiky, vzývali ideál krásy a oslavovali umění jako hodnotu, která může vyvážit ztrátu iluzí ze současné životní reality. Chtěli vytvořit česká díla, jež by se vyrovnala světové špičce. Krom tohoto postoje je pojila mimořádná vzdělanost a světový rozhled, jaké měl u nás málokdo. Výsledkem jejich spolupráce je i Předehra k Noci na Karlštejně, zkomponovaná v r. 1886, poprvé provedená 25.03.1886 na Slovanském koncertě v Praze.

## Pietro Mascagni

### • 07.12.1863 Livorno – 02.08.1945 Řím • skladatel



Mascagniho otec nesouhlasil se synovou zálibou o hudbu, a proto musel studovat tajně, podporován soucitným strýcem, který mu dokonce poskytl ubytování, když otec chlapce vyhnal. Některé z jeho raných kantát uspěly a zajištěný Mascagni si mohl zaplatit studia v Miláně u Ponchielliho, kde se jedním z jeho nových přátel stal Puccini. Po dvou letech ze školy odešel a vydal se na cesty s kočující operní společností, až se nakonec oženil a v r. 1887 usadil v Cerignole. Rozhodující okamžik jeho života měl brzy následovat. Byl přáteli přesvědčován, aby se zúčastnil soutěže na jednoaktovou operu, a tak v rychlosti zkomponoval verzi Vargova Sedláka kavalíra (Cavalleria Rusticana), příběhu o kruté vášni v sicilské vesnici. V r. 1890 získal první cenu, neboť opera byla s ovacemi přijata na celém světě. Mascagniho následující opera L'Amico Fritz (1881), křehká

romance zasazená do Alsaska, již tak úspěšná nebyla, ale přesto získala alespoň jakýsi ohlas. Méně populární byla i opera I Rantzau. V r. 1895 se stal ředitelem Pesaro Music College, ale opery Guglielmo Ratcliff a Silvano propadají. Úspěšnější byl s operou Iris (1899), která uvádí na scénu japonskou hrdinku před Pucciniho Madame Butterfly. Zbytek desetiletí již byl pouze svědkem neúspěchů. V r. 1903 podnikl katastrofální turné po USA s nekompetentním souborem, které skončilo jeho uvězněním v Bostonu za neplacení účtů. Z Pesaro College byl propuštěn. Dočasný úspěch měl v Jižní Americe a Itálii (1911) s operou Isabeau. Opery Lodoletta (1917) a Il Piccolo Marat (1921) získaly jen minimální ohlas. Poté se Mascagni stává prominentním zastáncem Mussoliniho fašistického režimu a v r. 1929 nahrazuje antifašistu Toscaniniho ve vedení La Scaly. Mascagniho hvězda však nevyhnutelně pohasla spolu s Mussolinim. Výroční uvedení Sedláka kavalíra za řízení Gigliho v r. 1940 zatlačily do pozadí události války, a když fašistický režim padl, uchýlil se Mascagni do chudého hotelu v Římě, kde brzy po skončení války zemřel jako chudý a opovrhovaný.

**Guglielmo Ratcliff • Intermezzo II Sogno** • Mascagniho veristická tragédie Guglielmo Ratcliff se známým Intermezem II Sogno ve třetím aktu, podle stejnojmenné tragédie Heinricha Heineho, jejíž děj se odehrává na severu Skotska na počátku 19. století, kde titulním hrdinou je rozervaný básník z období romantismu, byla zkomponovaná v r. 1885 a premiéru měla v r. 1895 v Milánské La Scale. Když opera začíná, hrabě Douglas se právě oženil s Marií. Až poté se dozví, že jistý Guglielmo Ratcliff si kdysi chtěl Marii vzít, ale byl odmítnut. Poté byli dva různí nápadníci Marie zabiti před svatbou v soubojích s Guglielmem. Nyní od něj Douglas dostává dopis s pozváním na stejné místo, kde byli zabiti další dva. V souboji Douglas porazí Guglielma, ale odmítne ho zabít, protože Guglielmo ho kdysi zachránil, když ho napadli lupiči. V posledním dějství se Guglielmo vloupe do Mariina pokoje a prosí ji, aby s ním utekla. Maria odmítne a Guglielmo nejprve zabije ji, pak jejího otce, a nakonec zabije sebe.

## Richard Wagner

### • 22.05.1813 Lipsko – 13.02.1883 • Benátky • skladatel

Německý hudební skladatel, básník, dramatik, divadelní režisér a dirigent. Představitel hudebního romantismu a reformátor operního divadla. Narodil se v Lipsku, kde následně studoval hudbu na univerzitě. Rovněž tady složil svou první skladbu – klavírní sonátu B dur. Působil v Königsbergu, v Rize, inspiraci čerpal i ze svých cest do Londýna a Paříže. Zde se seznámil s dalším slavným romantickým hudebním skladatelem Franzem Lisztem. Jeho život ovlivnilo setkání s ruským anarchistou Michailem Bakuninem, jehož poznal ve Vídni během květnového povstání r. 1848. Byl inspirován filozofickým dílem Arthura Schopenhauera. Koncertoval po celé Evropě od Petrohradu a Moskvy přes Budapešť až po Drážďany, Mnichov a Curych. Mnohokrát se objevil rovněž v Praze. V německém Bayreuthu založil vlastní divadlo, které odpovídalo jeho představám ideálního operního domu. Velký důraz byl kladen na kvalitu zvuku a akustiku, čemuž byla uzpůsobena stavba divadla, umístění orchestřiště a rozložení hlediště. Kromě skládání hudby se věnoval tvorbě na poli teorie umění. Jeho nejslavnějším dílem je spis Umění a revoluce, v němž se Wagner mimo jiné hlásil k principům tzv. Gesamtkunstwerku, tedy druhu totálního umění, jež v sobě ideálním způsobem spojuje veškeré složky od poezie přes hudbu a tanec až po výtvarno. K Wagnerovým nejvýznamnějším počínům patří zejména rozsáhlé operní dílo – k operám si rovněž sám psal libreta. Inspiraci nalézal především ve starogermánské mytologii. Na samém vrcholu stojí rozsáhlá tetralogie Prsten Nibelungův složená z oper Zlato Rýna, Valkýra, Siegfried a Soumrak bohů. Mezi další operní díla se řadí Rienzi, Bludný Holanďan, Tannhäuser, Lohengrin, Tristan a Isolda, Mistři pěvci norimberští a Parsifal.

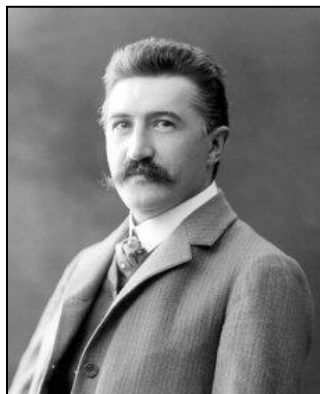


Mnohokrát se objevil rovněž v Praze. V německém Bayreuthu založil vlastní divadlo, které odpovídalo jeho představám ideálního operního domu. Velký důraz byl kladen na kvalitu zvuku a akustiku, čemuž byla uzpůsobena stavba divadla, umístění orchestřiště a rozložení hlediště. Kromě skládání hudby se věnoval tvorbě na poli teorie umění. Jeho nejslavnějším dílem je spis Umění a revoluce, v němž se Wagner mimo jiné hlásil k principům tzv. Gesamtkunstwerku, tedy druhu totálního umění, jež v sobě ideálním způsobem spojuje veškeré složky od poezie přes hudbu a tanec až po výtvarno. K Wagnerovým nejvýznamnějším počínům patří zejména rozsáhlé operní dílo – k operám si rovněž sám psal libreta. Inspiraci nalézal především ve starogermánské mytologii. Na samém vrcholu stojí rozsáhlá tetralogie Prsten Nibelungův složená z oper Zlato Rýna, Valkýra, Siegfried a Soumrak bohů. Mezi další operní díla se řadí Rienzi, Bludný Holanďan, Tannhäuser, Lohengrin, Tristan a Isolda, Mistři pěvci norimberští a Parsifal.

**Siegfrieds Tod** • Prsten Nibelungův (Der Ring des Nibelungen) je série čtyř oper Richarda Wagnera, vytvořených volně na postavách a prvcích germánského pohanství, zvláště pak islandských ság a Písní o Nibelunzích. Jak hudbu, tak libreto vytvořil sám Richard Wagner, přičemž na to potřeboval 26 let (1848 – 1874). Součástí cyklu jsou čtyři opery: Zlato Rýna (Das Rheingold), Die Walküre (Valkýra), Siegfried (Siegfried), Götterdämmerung (Soumrak bohů). Siegfrieds Tod neboli Siegfriedova smrt (Siegfriedův pohřební pochod) patří do čtyři a půl hodiny trvající opery Soumrak bohů.

## Josef Suk

• 04.01.1874 Křečovice – 29.05.1935 • Benešov • skladatel



Český skladatel, houslista a pedagog, žák a zeť Antonína Dvořáka. Společně se třemi spolužáky z konzervatoře založil České kvarteto, které v l. 1892 až 1934 šířilo slávu české hudby a českých umělců téměř po celém světě. Sukovy rodné Křečovice jsou malá vesnice v Posázaví. Josef byl nejmladším ze tří dětí křečovického řídicího učitele a regenschoriho Josefa Suka (1827–1913) a Emilie rozené Baumannové (1837–1913), vnučky předchozího křečovického kantora Matěje Českého. Hudba ho obklopovala odmalička: od maminky dostal první housličky, začal se učit hře na housle, klavír a varhany, v osmi letech napsal první drobnou skladbu. Sukova cesta ke kariéře profesionálního hudebníka byla rychlá a přímá: vystudoval pražskou konzervatoř, housle u Antonína Bennewitze, klavír u Josefa Jiránka a skladbu u Karla Steckera, od r. 1891

pak u nově jmenovaného profesora mistrovské školy Antonína Dvořáka. Jako mladý začínající houslista žil v domě U Bílého lva, nazývaného také U Pilátů v Žitné ulici, ve stejném poschodí jako Antonín Dvořák. Stal se oblíbeným Dvořákovým žákem, navštěvoval i jeho letní sídlo ve Vysoké u Příbrami a později se oženil s jeho dcerou Otilií (1878–1905). V r. 1901 se jim narodil syn Josef, ale Otilie záhy poté zemřela na následky vrozené srdeční vady. Rodinné neštěstí ovlivnilo tvorbu Josefa Suka až do konce jeho života. K jeho nejznámějším dílům patří Serenáda Es dur, symfonická hudba k pohádce Julia Zeyera Radúz a Mahulena a Symfonie Asrael, Pohádka léta, Zrání a Epilog. Od r. 1922 byl Suk profesorem skladby na pražské konzervatoři, poté i jejím rektorem. Rodné Křečovice Josefa Suka jsou známé také jako místo, kde režisér Jiří Menzel natáčel film Vesničko má středisková. Ve scéně o nejlepším pivu ze sedmého schodu je v záběru vidět Sukův hrob, ale skladateli vzdali tvůrci filmu poctu i jinak: když vesnický lékař Rudolf Hrušínský leží v posteli s přeraženými zády, filmovou hudbu vystřídá Sukova Serenáda pro smyčce.

**Meditace na staročeský chorál Svatý Václave** • Vznik skladby souvisí s vypuknutím první světové války. V dané situaci muselo České kvarteto, jehož byl Suk sekundistou, zahajovat své koncerty rakouskou hymnou. Suk se rozhodl vyvážit tuto povinnost skladbou inspirovanou staročeskou duchovní písní Svatý Václave. Aktuální poselství díla, jehož předloha se obrací k národnímu světci s prosbou o zachování lidu, bylo publikem plně pochopeno. České kvarteto premiérovalo jednovětou Meditaci 27.09.1914, verze pro smyčcový orchestr zazněla poprvé 22.11.1914 v provedení České filharmonie.

**Pohádka (Radúz a Mahulena)** • Suita z hudby k Zeyerově dramatické pohádce Radúz a Mahulena (O věrném milování Radúze a Mahuleny a jejich strastech – Hra na labutě a pávy – Smuteční hudba – Runy kletba a jak byla láskou zrušena). Začala nejkrásnější doba mého života, vzpomíná Suk po letech, již na sklonku života, na chvíle, kdy tvořil hudbu k Zeyerově scénické pohádce Radúz a Mahulena. Pracoval jsem na díle v lesním dvorku v místě Dvořákova letního pobytu na Vysoké. V pokojíku bylo pianino a venku v zahradce poslouchala mne moje dívka Otilka. Jaro v duši, jaro v hudbě. Mohu říci, že jsem se v hudbě k Radúzovi a Mahuleně našel a že toto dílo působilo na mou tvorbu po celou řadu let. Netušil jsem ovšem, že motivy lásky i motiv smrti, obsažené v hudbě k Radúzovi, budou mne provázet v době uměleckého zrání až do konce. Suk komponoval právě Symfonii E dur, když jej básník Julius Zeyer požádal o hudbu k pohádkové hře Radúz a Mahulena. Suka toto jemně poetické dílo rázem zaujalo. Dobrotivou Mahulenu si tehdy samozřejmě ztotožňoval, jak později sám napsal, se svou nevěstou, Dvořákovou dcerou Otilkou.

